

نقش «قاعده اضطرار» در تبیین ضوابط شرعی پزشکی

محمد زروندی رحمانی^۱

مقدمه: نیازمندی انسانها به دانش فقه و فقیه در جوامع اسلامی غیر قابل انکار است زیرا علم فقه از یک سو تبیین وظایف بندگان را در برابر خدا برعهده دارد و از سوی دیگر پاسخگوی حلال و حرام افعال و روابط انسانها است فقیهان پر تلاش و سختکوش در گذشته با زحمات طاقت فرسا به این مهم جامه عمل پوشاندند. و اما اکنون که عصر تکنیک و ماشین نام دارد این نیاز در قلمرو وسیعتر با چهره های نوتر خود نمایی می کند، در نتیجه برای ارائه جواب مثبت همتی بلند و عزمی راسختر می طلبد. این مقاله که به درخواست برگزار کنندگان همایش «بررسی های ضوابط شرعی در پزشکی» در دانشگاه علوم پزشکی ارتش سامان یافته درباره قاعده اضطرار است که در سرتاسر فقه بویژه در موضوعات و مباحث نو پیدای پزشکی کاربرد زیادی دارد و می تواند یکی از راه های حل معضلات و پاسخگوی پرسشها مربوط به این شغل مقدس باشد. اگر چه فقها از این قاعده با عنوان یاد شده کم تر بحث کرده اند، ولی استحکام و ادله فراوان آن از یک سو و نقش کاربردی آن در سرتاسر فقه از سوی دیگر، ما را واداشت تا آن را به عنوان یکی از ابزار کارآمد در تبیین ضوابط شرعی و مقولات پزشکی برگزینیم این نوشته در دو بخش سامان یافته: در بخش اول جایگاه و ادله اعتبار قاعده (بحث کبروی)، و در بخش دوم بانیشان دادن پاره ای از فتواهایی که فقها در امور پزشکی به استناد این قاعده صادر کرده اند، (بحث صغروی) موارد کاربرد نقش و کارآیی آن در حوزه پزشکی روشن خواهد شد.

کلمات کلیدی: فقه پزشکی، قاعده اضطرار، شرع

^۱ - مدرس سطوح عالی حوزه فقه و اصول در حوزه علمیه قم و عضو هیئت علمی جامعه المصطفی العالمیه و مدیر گروه فقه و اصول مدرسه عالی فقه تخصصی.